

પરિપત્ર:-

વિષય:ગુજરાતના ૩૩ જિલ્લાઓ પૈકી બાકી રહેતા ૧૩ જિલ્લાઓમાં સ્થાનિક સહકારથી જિલ્લા સર્વસંગ્રહ (District Gazetteer) તૈયાર કરવા ઓનલાઇન મીટીંગમાં જોડાવવા બાબત.

ઉપરોક્ત વિષય પરત્વે જણાવવાનું કે રાજ્ય સરકારના રમતગમત,યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ હેઠળની ગુજરાત રાજ્ય (સર્વસંગ્રહ) કચેરી કોર ગ્રુપ દ્વારા જિલ્લા સર્વસંગ્રહ તૈયાર કરવા અંગેની કામગીરી કરવામાં આવે છે.હાલ ગુજરાતના ૩૩ જિલ્લાઓ પૈકી ૧૩ જિલ્લાઓમાં ડીસ્ટ્રીકટ ગેઝેટિયર તૈયાર કરવાના બાકી છે.જે પૈકી ગીર-સોમનાથ,પોરબંદર જિલ્લાની કામગીરી કરવાની થાય છે.

રાજ્ય સરકાર દ્વારા હાલમાં જિલ્લા ગેઝેટિયર કામગીરીને વેગીલી બનાવવા નિર્ધાર કરેલ હોઈ રાજ્ય ક્ષેત્રની વિવિધ યુનિવર્સિટીઓની સહાય લેવાનું નક્કી થયેલ છે. જિલ્લા સર્વસંગ્રહ એટલે જે તે જિલ્લાની સર્વાંગી માહિતી આપતો સરકારી સર્વસંગ્રહ કે ભૌગોલીક માર્ગદર્શિકા.જેમાં સમાવેશ થયેલ વિગતો ચોક્કસ અને વિશ્વાસપાત્ર હોય તે જરૂરી અને ઈચ્છનીય છે. વિશેષમાં ગેઝેટિયરમાં સમાવિષ્ટ ભાષા વ્યાકરણની દ્રષ્ટીએ સચોટ તથા જોડણી શુદ્ધિ અનિવાર્ય છે.યુનિવર્સિટી હસ્તકના ઇતિહાસ,સમાજશાસ્ત્ર કે અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ દ્વારા ત્રણથી ચાર મહિનાના સમયગાળામાં ઉપલબ્ધ માહિતી અને ડેટાબેઝના આધારે આધારે ગેઝેટિયર સરળતાથી તૈયાર થઈ શકે છે.આ ગેઝેટિયર જિલ્લાને લગતી માહિતી મેળવવા રીસર્ચ સ્કોલર્સ અને પ્રતિયોગી પરીક્ષાની તૈયારી કરતા યુવાનો માટે ખુબ જ લાભદાયક થઈ શકે છે. આ ઉમદા કામગીરીને આખરી સ્વરૂપ આપવાના ભગીરથ કાર્યના વિચાર માટે તા:૦૪/૦૭/૨૦૨૨ ના રોજ નીચેની વેબ-લિંક મારફત ઓનલાઇન બેઠકનું આયોજન કરેલ છે.જેમાં ઇતિહાસ ,સમાજશાસ્ત્ર અને અર્થશાસ્ત્રના ઉત્સાહી અને ઉક્ત કાર્યમાં રસ ધરાવતા અધ્યાપકોને જોડાવવા અનુરોધ કરવામાં આવે છે.સદર બાબતની બેઠક નીચે જણાવ્યા મુજબ આયોજિત છે.જેમાં રસ ધરાવતા ઉક્ત વિષયના અધ્યાપકો પણ જોડાઈ શકે છે.

Time: Jul 4, 2022 03:00 PM India

Join Zoom Meeting

<https://us04web.zoom.us/j/78653105335?pwd=22uPJemVbLT2v3TirJiuYezQZsZl50.1>

Meeting ID: 786 5310 5335

Passcode: JMj5EL

બિડાણ:(૧) જિલ્લા સર્વસંગ્રહની પ્રકરણવાર રૂપરેખા.

(૨) ગીર સોમનાથ અને પોરબંદર જિલ્લાઓની ટ્રેકમાં વિગત

કા.કુલસચિવ

ક્રમાંક/બીકેએનએમયુ/ એકેડેમિક/૮૭૪/૨૦૨૨

ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી,જુનાગઢ

ગવર્નમેન્ટ પોલીટેકનીક કેમ્પસ, ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી રોડ.

ખડિયા ,જુનાગઢ.

તા:૦૨/૦૭/૨૦૨૨

નકલ સાદર રવાના:

(૧) આઈ.ટી સેલ વિભાગ વેબસાઈટ ઉપર પ્રસિદ્ધ થવા અર્થે.

જિલ્લા સર્વસંગ્રહની પ્રકરણવાર રૂપરેખા

પ્રકરણ - ૧ ભૌગોલિક રચના અને નૈસર્ગિક સંપત્તિ

(ક) પ્રાસ્તાવિક :-

- (૧) જિલ્લાનું નામાભિધાન.
- (૨) સ્થાન, જિલ્લાની સરહદો, કુલ વિસ્તાર અને જિલ્લાની વસતિ.
- (૩) વહીવટી એકમ તરીકે જિલ્લાનો ઇતિહાસ અને તેના વિભાગોની રચનામાં થતા ફેરફારો.
- (૪) ઉપ-વિભાગો અને તાલુકા, મહાલ, ઇત્યાદિ.

નોંધ :- સામાન્ય ઉલ્લેખ માટે વહીવટના પ્રકરણમાં પણ ઉપર્યુક્ત બાબતોનો ઘોડો ખ્યાલ આપવો.

(ખ) સ્થળ વર્ણન અથવા ભૌગોલિક લક્ષણો :-

- (૧) કુદરતી વિભાગો :- ઊંચાઈ, ખાસ કરીને સમુદ્રની સપાટીએથી વિભાગોનું સાપેક્ષ સ્થિતિ સ્થાન.
- (૨) ટેકરીવાળા પ્રદેશો : ટેકરીઓ, પર્વતમાળાના ભાગ તરીકે, મુખ્ય શિખરો, તેમની ઊંચાઈ, સ્થાન તથા સામુદ્રિક વનસ્પતિઓ, વગેરે.
- (૩) ઊંચાણવાળા પ્રદેશો- અને મેદાનો :- જુદા જુદા સ્થળોની ઊંચાઈ, જળપ્રવાહો અને તેના ઢોળાવો.
- (૪) સમુદ્ર કિનારો :- લંબાઈ, અખાત, ખાડીઓ, પ્રાકૃતિક બારાઓ, દ્વિપો, ઇત્યાદિ.

(ગ) નદીઓ અને જળસંપત્તિ :-

- (૧) મુખ્ય નદીઓ અને તેની શાખાઓ :- નદીઓની પૌરાણિક અને ઐતિહાસિક દંતકથાઓ, લંબાઈ, નદીના પટનું વર્ણન અને સમયાંતરે તેના પ્રવાહમાં થતા ફેરફારો, જળધોધ અથવા જળપ્રપાત, પાણીનો જથ્થો અને ઋતુ અનુસાર થતા ફેરફાર, વહાણવેટા પાત્રતા, વિશિષ્ટ લક્ષણો જેવા કે નહેરોનદી બાંધકામથી તથા પૂરને કારણે પ્રદેશના ભૂપૃષ્ઠમાં થયેલા ફેરફારો.

//૨//

(૨) સરોવરો અને તળાવો :- સ્થળ, વિસ્તારો, જળરાશિ, ઉપયોગિતા, ઈત્યાદિ.

(૩) પાણીના ઝરાઓ, ઝરાવાળી જગ્યાઓ :- સ્થળ, ઉપયોગિતા વગેરે.

(૪) ભૂગર્ભ જળસંપત્તિ.

(૫) ભરતીજન્ય જળમાર્ગો :- તેમનું વહેણ અને મહત્વ, ભરતીનાં મોજાઓ અને પાતાળકૂવાના ભય સ્થાનો.

(૬) ભૂસ્તરશાસ્ત્ર :-

(૧) ભૂસ્તરીય પ્રાચીનતા.

(૨) જિલ્લાની ભૂસ્તરીય રચના.

(૩) ખનિજ સંપત્તિ.

(૪) વિશિષ્ટ લક્ષણો જેવા કે ધરતીકંપો અને હળવા આંચકાઓ.

(૭) વનસ્પતિ અને વનસ્પતિશાસ્ત્ર :-

(૧) જંગલ વિભાગનું તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.

(૨) જિલ્લાના વનસ્પતિય વિભાગો અને તેમાં ઉગતી વનસ્પતિના પ્રકાર, વિશિષ્ટ ઉલ્લેખ.

(૩) જંગલો તથા વનો, વન પ્રદેશ અને તેનો વિસ્તાર, જંગલો, પ્રકાર અને તેમાં થતી વનસ્પતિની જાત, સરકારની જંગલ અંગેની નીતિ અને તેની અસરો, શિકારના નિયમો અને વન્યસૃષ્ટિની સુરક્ષા અંગે લેવાયેલાં પગલાં.

(છ) પ્રાણીશાસ્ત્ર :-

- (૧) જિલ્લામાં દેખાતા વિવિધ પ્રકારના પશુપંખીઓ, સ્તન્ય પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ, પેટે ચાલનારા પ્રાણીઓ, ઉભયવાસી (પાણી તેમજ જમીન ઉપર રહેનારા) પ્રાણીઓ અને માછલીઓ, અદૃશ્ય થતી પ્રાણીસૃષ્ટિ, પેટે ચાલતા પ્રાણીઓ અને જંગલી જાનવરોથી થતા મરણો.

(જ) આબોહવા :-

- (૧) વેધશાળાઓનું મથક.
 (૨) આબોહવાની દૃષ્ટિએ વિભાગો, ઋતુઓ અને તેમની મુદત.
 (૩) ઉષ્ણતામાન અને ભેજ.
 (૪) વરસાદ.
 (૫) વાતાવરણનું દબાણ અને પવનો, ધૂળની ડમરીઓ, વંટોળ અને વાવાઝોડુ.

પ્રકરણ -૨ ઇતિહાસ

- (અ) પ્રાગ ઇતિહાસ અને પુરાતત્ત્વ.
 (બ) પ્રાચીન યુગ.
 (ક) મધ્યકાલીન યુગ.
 (ડ) અર્વાચીન યુગ.

//૪//

પ્રકરણ -૩ લોકજીવન

(અ) વસતિ :-

- (૧) કુલ વસતિ (પુરૂષ અને સ્ત્રી), પેટા વિભાગ અને તાલુકા પ્રમાણે વસતિ વધારો, જિલ્લાની અંદર તથા બહાર થતું સ્થળાંતર અને તેની સંલગ્ન સમસ્યાઓ.
- (૨) ગ્રામ અને શહેરી વસતિનું પ્રમાણ, ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારમાં થતું સ્થળાંતર અને તેના કારણો.

(બ) ભાષા :-

માતૃભાષા અને અન્ય જાણનારાઓના ધોરણ, વસતિની પ્રાદેશિક સંખ્યા, એકજ ભાષા જૂથમાં બોલતી બોલીના પ્રકાર, વપરાતી લિપીઓ.

(ક) ધર્મ અને જ્ઞાતિ :-

મુખ્ય કોમો, જ્ઞાતિઓ, આદિવાસી અને અન્ય જાતિઓ, ધાર્મિક માન્યતાઓ, રીતરિવાજો, આંતરજ્ઞાતિય સંબંધો, અર્વાચીન સંતો અને તેમનું ધાર્મિક પ્રદાન.

(ડ) સામાજિક જીવન :-

- (૧) સંપત્તિ અને વારસો :- (અ) જૂની સંયુક્ત અથવા અવિભક્ત કુટુંબ સંસ્થા નબળી પડતી કુટુંબ સંસ્થા,
(બ) મિલકતની વહેંચણીના વિવિધ પ્રકાર.

- (૨) લગ્ન પ્રથા :- એક પત્ની પ્રથા, બહુ પત્ની પ્રથા, જ્ઞાતિ અને પેટા જ્ઞાતિ વચ્ચે લગ્ન સંબંધોમાં રૂઢિગત નિયમન, સગોત્ર અને મોસાળ કુટુંબના સભ્ય સાથે લગ્ન નિષેધ, દહેજ પ્રથા સહિત લગ્ન અંગેના સામાજિક રીતરિવાજો, રૂઢિગત અથવા જૂનવાણી લગ્ન પ્રથાને નવી વિચારસરણી અને

આંતરજ્ઞાતિય અને પેટાજ્ઞાતિમાં લગ્નનું વધેલું પ્રમાણ, નીંધણી-લગ્નની સંખ્યા, વૈવાહિક વય અથવા ઉંમર, વિધવા પુનર્લગ્ન, લગ્ન વિચ્છેદ, સમાજમાં સ્ત્રીઓનું આર્થિક અવલંબન અને તેમનો સામાજિક દરજ્જો વ્યવસાયી સ્ત્રીઓની માહિતી, લોહીનો વેપાર, દારૂ અને જુગારની બધી.

- (૩) ગૃહજીવન :- રહેઠાણના પ્રકાર, રાચરચીલું અને સુશોભન, પહેરવેશ અને અલંકારો, ખાનપાન અને આનંદ-પ્રમોદ, રહેઠાણ, પહેરવેશ અને ખોરાકના વપરાશમાં આવેલું પરિવર્તન.
- (૪) સામૂહિક જીવન :- યાત્રા અને યાત્રાધામો, સમૂહ નૃત્યો, તહેવારો અને મેળાઓ, રમતગમત અને કલબો અને મંડળો ધ્વારા મનોરંજન પ્રવૃત્તિ.
- (૫) સામાજિક જીવનના સંદર્ભમાં આર્થિક ધંધાદારી સમૂહ વર્ગો, જમીનદારી પ્રથાની નાબૂદીની સામાજિક જીવન પર અસર.

પ્રકરણ-૪ ખેતી અને સિંચાઈ

- (૧) ખેતીવાડી ખાતાનું વહીવટી માળખું અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.
- (અ) નવસાધ્ય જમીન અને તેનો ઉપયોગ :-
- (૧) બિનઉપયોગી ખેતીલાયક જમીન, તેનો વિસ્તાર, આવી જમીનને ફરીથી ઉપયોગમાં લેવા માટે લીધેલા પગલા અને તેમાં થતા અવરોધો.
- (૨) ખેતી વિષયક હેતુઓ માટે જંગલો અને નીચાણવાળા વિસ્તારોની સફાઈ.

(૩) વધતા જતા રણ વિસ્તારને અટકાવવા માટે આયોજિત વનીકરણ ધ્વારા પ્રયત્નો.

(બ) ખેતી અને બાગાયત :-

(૧) જમીન અને પાક : જમીનનું સ્વરૂપ અને તેના પ્રકારો, વિવિધ પાકો માટે તેની યોગ્યતા.

(૨) જિલ્લામાં ઉત્પન્ન થતા મુખ્ય અને ગૌણ પાકો જેવા કે ફળો અને શાકભાજી, વિવિધ પાક માટેની અનુકૂળ ઋતુઓ, ખેડાણ હેઠળનો પાક વિસ્તાર અને સામાન્ય વર્ષમાં તેનું ઉત્પાદન, કેટલાક ખાસ પાકોના વાવેતર અંગેની વિશિષ્ટતા દર્શાવવી અને બિનઅગત્યના પાકોનો અંછડતો ઉલ્લેખ કરવો.

(૩) સિંચાઈની વધતી જતી સવલતો અને આધુનિક અર્થતંત્રની આવશ્યકતાના સંદર્ભમાં વિવિધ પાકોના વાવેતર વિસ્તારમાં થતો ફેરફાર, ખાસ કરીને મગફળી, શેરડી, તમાકુ જેવા રોકડીયા પાકો.

(૪) વૈજ્ઞાનિક ઢબે થતી ખેતીનો વિકાસ :-

(૧) ખેત ઓજારો : જૂના સાધનો અને તેના વપરાશનું પ્રમાણ, ખેડૂત ધ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ખેતીના સરળ યાંત્રિક સાધનો, ટ્રેક્ટર જેવા યાંત્રિક ઓજારો ધ્વારા ખેતીનું વિશાળપાયા પર યંત્રિકરણ.

(૨) બિયારણ અને ખાતર :- વિવિધ પાકોના બિયારણ અને રોપાની ગુણવત્તા જાળવવા અપાતું લક્ષ, રોપા ઉછેર કેન્દ્રો, જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવા અજમાવાતી પાકોની ફેરબદલી જેવી પરંપરાગત રીતો, સેન્દ્રિય અને રાસાયણિક ખાતરોનો વધતો જતો ઉપયોગ.

(૩) ગુજરાત બીજ નિગમની વિગતો.

(ક) સિંચાઈ :-

- (૧) સિંચાઈ ખાતાનું વહીવટી તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.
- (૨) સિંચાઈની સુવિધાઓ : નદી, નાળા-બંધ, સરોવરો, નહેર, તળાવ, કૂવા અને પાતાળકૂવાઓ અને બીજા સિંચાઈ સાધનો, ખેતી પર વરસાદના અવલંબનનું પ્રમાણ, ભીની અને સુકી ખેતીનો વિસ્તાર.
- (૩) પાકની જાળવણી માટે રક્ષણાત્મક પાળો : જમીનનું ધોવાણ અને કાંપથી પૂરાણ ધ્વારા ખેતી પર થતી અસર.
- (૪) સિંચાઈ ક્ષમતા અને તેને વધારવા માટે થતા પ્રયત્નો.
- (૫) પાકોના રોગો અને જીવાત : પરંપરાગત ઉપાયો, આધુનિક વૈજ્ઞાનિક ઉપાયો અને તેની પ્રચલિતતા.
- (૬) પ્રાદેશિક પરિસ્થિતિને અનુરૂપ વૈજ્ઞાનિક અને સુધરેલી પદ્ધતિ દાખલ કરવા ખેતીવાડી ખાતા તથા અન્ય સંસ્થાઓ ધ્વારા થતી પ્રવૃત્તિઓ, ખેતી સંશોધન કેન્દ્રો, નિશાળો અને ખેતીવાડી કોલેજ, નમૂનારૂપ આદર્શ ખેતર, ખેતી વિષયક માહિતી ચિત્ર.

(ડ) પશુપાલન અને મત્સ્યોદ્યોગ :-

- (૧) ધાસચારાના પાક હેઠળનો વિસ્તાર.
- (૨) ડેરી ઉદ્યોગ : પાશ્ચુરાઈઝ પ્રક્રિયાથી તથા અન્ય વૈજ્ઞાનિક ક્રિયાઓ ધ્વારા શહેરોમાં શુદ્ધ દૂધ પહોંચાડવાની યોજના.
- (૩) ઘેટા ઉછેર.
- (૪) મરઘાં-બતકા ઉછેર.
- (૫) મત્સ્યોદ્યોગ, મત્સ્યોદ્યોગના વિકાસને લગતું સંશોધન અને મત્સ્યોદ્યોગ વિભાગનું તંત્ર અને કાર્યક્ષેત્ર.
- (૬) ઓલાદને સુધારવા માટે અને વધારે નીપજ મેળવવા પગલા, સંશોધન કેન્દ્રો, ઘરડાં અને ખોડા ઢોરોની માવજત.
- (૭) પશુરોગો અને દવાખાના.
- (૮) પશુરોગ ચિકિત્સા વિભાગનું તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.
- (૯) દૂધ મંડળીઓ, વ્યવસાય અને તેને લીધે થયેલ શ્વેત-કાંતિની વિગતો.

(ઈ) વનસંપત્તિ :-

- (૧) જિલ્લાના આર્થિક વિકાસમાં જંગલોનું મહત્વ.

(૨) જંગલની મુખ્ય પેદાશો અને તેની કિંમત.

(૩) વનસંપત્તિના વૈજ્ઞાનિક વિકાસ માટેના ઉપાયો, સંશોધન કેન્દ્રો, શાળાઓ, વગેરે.

(ક) ખેતી અને તેને લગતી બાબતો માટે રાજ્ય તરફથી અપાતી સહાય, જમીનની નવપ્રાપ્તિ માટે અપાતી તગાવી અને આર્થિક સહાય. અછતગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં અપાતી સરકારી સહાય, નાના અને સિમાંત ખેડૂતોને સહાય.

(ખ) રેલસંકટ, દુષ્કાળ અને અનાવૃષ્ટિ :-

ખેતી અને ગ્રામ જીવન પર પ્રલયકારી અસરોનો અને તેને અંકુશમાં લેવાનાં પગલાંનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ.

(ગ) ખેતીવાડીને લગતી આનુષંગિક બાબતો :-

(૧) ખેતીવાડી વિશ્વવિદ્યાલય, દાંતીવાડાનું કાર્યક્ષેત્ર.

(૨) ઘેંટાં અને ઊન વિકાસ નિગમનું કાર્યક્ષેત્ર.

(૩) ખેતી પુનઃધિરાણ નિગમનું કાર્યક્ષેત્ર અને તેના તરફથી જિલ્લાની ખેતીવાડીના ઉત્કર્ષ માટે અપાતું ધિરાણ.

(૪) જમીન વિકાસ બેંકનું કાર્ય અને તેની વિગતો.

પ્રકરણ - ૫ ઉ ધો ગો

(ક) ઉદ્યોગ ખાતાનું તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર :-

જૂના સમયના ઉદ્યોગો, તેમની પડતીના કારણો અને નવા ઉદ્યોગોનો વિકાસ.

(ખ) ઉર્જાશક્તિ :-

જલ વિદ્યુત અને વીજળી મથકો, ઉર્જાશક્તિ પ્રાપ્ત કરવાના અન્ય વિકલ્પ, દા.ત. અણુમથકો અને ગોબરગેસ પ્લાન્ટ ઈત્યાદી. વીજળી વિભાગનું તંત્ર અને કાર્યક્ષેત્ર.

(ગ) જિલ્લાના ઉદ્યોગો અને તેમની પેદાશ :-

- (૧) ખાણ અને ભારે ઉદ્યોગ :- દા.ત.કોલસાની ખાણો, જહાજવાડો, ખનિજ વિકાસ નિગમની સ્થાપનાનો હેતુ અને કાર્ય અને તે ધ્વારા ખનિજ આધારીત ઉદ્યોગોનો વિકાસ, યાંત્રિક સાધનો અને સ્વયંસંચાલિત સાધનોનું ઉત્પાદન.
- (૨) મોટા ઉદ્યોગો, કાપડ ઉદ્યોગ, ખાંડના કારખાના, ડેરી ઉદ્યોગ, સહકારી ક્ષેત્ર સહિત ખાતરનાં કારખાનાં ઈત્યાદી. ગુજરાત ટેક્સટાઈલ નિગમની સ્થાપનાનો હેતુ અને તેને લગતી આનુષંગિક બાબતો, તેના હસ્તક લેવામાં આવેલી કાપડની મીલોની સંખ્યા અને વહીવટ.
- (૩) લઘુ ઉદ્યોગ જેવા કે ચોખા છડવાના કારખાના, વગેરે.
- (૪) કુટિર ઉદ્યોગો જેવા કે હાથવણાટ, સાદડી બનાવવાનો ઉદ્યોગ, પરચુરણ વસ્તુઓ તથા ઉપયોગી રાચરચીલાની વસ્તુઓ વગેરે.
- (૫) હસ્તકલા ઉદ્યોગ, દા.ત. બાંધણી ઉદ્યોગ, સંખેડાનું લાખ-કાષ્ઠ, રાચરચીલું, વગેરે
- (ઘ) ઔદ્યોગિક વિકાસની શક્યતાઓ અને ભવિષ્યમાં થનારા ઔદ્યોગિક વિકાસનું નિર્દેશન.
- (ચ) મજૂરો અને માલિકોના સંગઠનો.
- (છ) મજૂર કલ્યાણ :-

ઔદ્યોગિક કામદારોની સામાન્ય સ્થિતિ અને વેતનનાં ધોરણો, ઘડપણ અને માંદગીમાં વીમાની જોગવાઈ, શૈક્ષણિક સહાય, તબીબી સહાયને લગતા ઘડાયેલ કાયદાનો અમલ-મજૂર કલ્યાણ માટે ઉદ્યોગપતિઓએ લીધેલા પ્રસંશનિય પગલાં.

પ્રકરણ - ૬ બેંક સેવા, વ્યાપાર અને વાણિજ્ય(અ) બેંકસેવા અને નાણાની વ્યવસ્થા :-

- (૧) જિલ્લામાં દેશી શરાફી પદ્ધતિ અને ઈતિહાસ.
- (૨) ઉપલબ્ધ ધિરાણની સામાન્ય સવલતો.
 - (ક) ગ્રામ્ય અને શહેરી દેવા વ્યાજ ખોરીનું પ્રમાણ.
 - (ખ) શાહુકારો અને નાણાવટીઓનો ફાળો- જૂના અને ખ્યાતનામ શાહુકારો અને તેમની શાખ.
 - (ગ) જિલ્લામાં વ્યાપારી બેંકો, રાષ્ટ્રીયકરણ થયેલી બેંકો સહિત અને ધિરાણ સંસ્થાઓ, અગ્રેસર ધિરાણ સંસ્થાઓની સ્થાપના, શાખાઓની સંખ્યા અને જિલ્લામાં ધિરાણનું પ્રમાણ.
 - (ઘ) સહકારી પ્રવૃત્તિનું માળખું અને કાર્યક્ષેત્ર, સહકારી ધિરાણ મંડળીઓ અને બેંકો
 - (૧) અગત્યની બિન-ધિરાણ મંડળીઓ અને તેમની વિગતો.
 - (૨) સામાન્ય અને જીવન વીમાનું કાર્યક્ષેત્ર.
 - (૩) નાની બચતો-જિલ્લામાં નાની બચત યોજનાઓનો વિકાસ અને બચતનું પ્રમાણ.
 - (૪) જિલ્લામાં શેરબજાર હોય તો તેની માહિતી અને તે ધ્વારા થતી નાણાની હેરફેર.
 - (૫) ઔદ્યોગિક વિકાસ માટે રાજ્યની સહાય, જિલ્લા કક્ષાએ થયેલ ઉપયોગનું પ્રમાણ અને પ્રગતિ.
 - (૬) ચલણી નાણુ અને સિક્કાઓ, ભારત સંઘમાં વિલીન થયેલ દેશી રાજ્યોના સિક્કાઓનો ઈતિહાસ.

(બ) વ્યાપાર અને વાણિજ્ય :-

- (૧) જૂના વ્યાપારી માર્ગો, જિલ્લાની આયાત-નિકાસનું પ્રમાણ, તેનો હેતુ અને કેન્દ્રો.
 - (અ) બંદરો મારફત થતો આયાત નિકાસ વ્યાપાર, જિલ્લાના આર્થિક વિકાસમાં બંદરોનો ફાળો.
 - (બ) રેલવે મારફત વ્યાપાર.
- (૨) વ્યાપારી કેન્દ્રો.,
 - (ક) નિયંત્રિત બજારો.
 - (ખ) જથ્થાબંધ વ્યાપારના કેન્દ્રો, જથ્થાબંધ વ્યાપારની ચીજો, વાર્ષિક હેરફેર,

વ્યાપારી આલમમાં તેની અગત્ય.

- (ગ) છૂટક વ્યાપારના કેન્દ્રો.
- (ધ) મેળાઓ અને અન્ય ગ્રામીણ બજારના કેન્દ્રો.
- (૩) જથ્થાબંધ અને છૂટક વ્યાપારમાં સહકારી પ્રવૃત્તિ.
- (૪) રાજ્ય હસ્તક વ્યાપાર, નાગરિક પૂરવઠા તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર, વાજબી ભાવની દુકાનો અને રાજ્ય વ્યાપાર નિગમ પ્રવૃત્તિઓ.
- (પ) વ્યાપારી અને ગ્રાહક મંડળો અને અન્ય મજૂર મંડળો અને વ્યાપાર સમાગાર અને પ્રસારણના માધ્યમો.
- (ઙ) તોલ અને માપ-જૂના સમયના એકમો અને અખિલ ભારતીય તોલમાપની પદ્ધતિનો અમલ.

પ્રકરણ - ૭ વાહનવ્યવહાર

- (અ) જૂના સમયના ધોરી માર્ગો તથા વાહનવ્યવહારના સાધનો.
- (બ) માર્ગ પરિવહન.
 - (૧) મકાન અને વાહનવ્યવહાર ખાતા હસ્તકના રસ્તાઓનું તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.
 - (૨) રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય ધોરી માર્ગો, જિલ્લા પંચાયત અને નગરપાલિકાના રસ્તાઓની લંબાઈ અને સ્થિતિ તથા તેમની જાળવણી, ભારે વાહનના સાધનો, ભારવાહક પશુઓ, બળદ અને ઘોડાગાડી, ગાડાં, સાયકલો, યાંત્રિક વાહનો, રસ્તા, વગેરે તેમની સંખ્યા અને અગત્ય.
 - (૩) જાહેર વાહનવ્યવહાર: ખાનગી માલિકીની બસો અને ટેકસી સેવાઓ, રાજ્ય અને નગરપાલિકાઓ ધ્વારા સંચાલિત વાહનવ્યવહાર.
 - (૪) રેલવે માર્ગો :- લંબાઈ, આવરી લેવાયેલ સ્થળોના સ્ટેશનો, મુસાફરો અને માલનું વહન, જિલ્લાની આર્થિક દ્રષ્ટિએ રેલવેની અગત્ય, રેલવે અને માર્ગ વાહનવ્યવહારની સ્પર્ધા અને વાહનનિયંત્રણ.
 - (પ) જળમાર્ગો, હોડીઓ તથા પૂલો.
 - (ક) જળમાર્ગોથી સંકળાયેલ સ્થળો, જળમાર્ગોની રચના તથા જાળવણી, હોડી સેવાઓ, પૂલોનું બાંધકામ તથા તેની જાળવણી.
 - (ખ) નાવડીઓ, યાંત્રિક હોડીઓ, વહાણો વગેરે.
 - (ગ) જળમાર્ગો ધ્વારા જાહેર તથા ખાનગી વાહન વ્યવહાર.

- (૬) હવાઈ માર્ગો ધ્વારા પરિવહન, હવાઈ મથકો, હવાઈ માર્ગો અને વિમાનધરો.
- (૭) વાહન વ્યવહારના અન્ય સાધનો - જેવા કે રોપ-વે વગેરે.
- (૮) પ્રવાસ અને પ્રવાસીઓને મળતી સવલતો - જૂના સમયમાં મુસાફરોને ઉતરવાની જગ્યાઓ અને ધર્મશાળાઓ, સરાઈઓ અને અન્ય સરકારી ઉતારા.
- (૯) ટપાલ, તાર અને દૂરવાણી (ટેલીફોન) હાલની સવલતો અને ભવિષ્યમાં થનાર વિકાસની વિગતો.
- (૧૦) રેડિયો, દૂરદર્શન અને બિનતારી મથકો, ગ્રામ્ય રેડિયો પ્રસારણ.
- (૧૧) વાહન વ્યવહારના ક્ષેત્રમાં માલિકો અને નોકરોના સંગઠનો અને તેમની વિગતો.

પ્રકરણ - ૮ આર્થિક પ્રવાહો

- (ક) જીવન નિર્વાહ પદ્ધતિ અને ભાવ અને વેતનોની સામાન્ય સપાટી અને જીવન ધોરણ, શહેર તેમજ ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં વસતા સમૃદ્ધ, મધ્યમ તથા નીચલા વર્ગની રોજિંદા વપરાશની ચીજવસ્તુઓ તથા તેમના કુટુંબોનું અંદાજપત્ર.
- (ખ) જૂંદા જૂંદા ધંધાઓમાં રોજગારીનું સામાન્ય ધોરણ :-
ખેતીવાડીથી ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે અને એક ઉદ્યોગમાંથી બીજા ઉદ્યોગ તરફ વસતિનું ખેંચાણ, રોજગાર વિનિમય.
- (ગ) રાષ્ટ્રિય આયોજન અને સામૂહિક વિકાસ, સરકારની નીતિઓના અમલીકરણમાં જિલ્લાનો ફાળો.
- (ધ) જાહેર સેવાઓમાં અને અન્ય વ્યવસાયોમાં રોકાયેલ લોકોની સંખ્યા.
- (ઙ) પરચુરણ ધંધાઓ (Misc. Occupation)માં કામ કરતા લોકોની સંખ્યા.

પ્રકરણ ૯ સામાન્ય વહીવટ

- (૧) જિલ્લા ક્ષેત્રે સરકારી વહીવટી તંત્ર.
- (૨) પંચાયતી રાજ જિલ્લા વહીવટી તંત્રના ભાગ રૂપે.

પ્રકરણ ૧૦ મહેસૂલ વહીવટ

(ક) જમીન મહેસૂલ વહીવટ :-

- (૧) જમીન મહેસૂલની આકારણી અને વ્યવસ્થાનો ઇતિહાસ, રૈયતવારી જમીનદારી અને અન્ય પ્રકારની જમીન મહેસૂલ મુકરર કરવાની પદ્ધતિઓ.
- (૨) વર્તમાન મોજણી પદ્ધતિ, આકારણી અને જમીન મહેસૂલ વસૂલાત.
- (૩) જમીન મહેસૂલ અને તેને લગતા ખાસ વેરાઓમાંથી થતી આવક.

(ખ) જમીન સુધારણા :-

- (૧) જમીનદાર અને ગણોત્તિયાના સબંધો - આ બંને સબંધોનો ઇતિહાસ અને ગણોત્તિયાના હિતાર્થે લેવાયેલ પગલાં.
- (૨) ખેડૂત ચળવળ, ભૂદાન, ખેડૂત સંગઠનો, ઇત્યાદિ.
- (૩) ખેત મજૂરોની સ્થિતિ અને તેમના વેતનો.

(ગ) કેન્દ્રિય અને રાજ્યના મહેસૂલના અન્ય સાધનોનો વહીવટ.

પ્રકરણ ૧૧ કાયદો અને વ્યવસ્થા તથા ન્યાય

- (ક) જિલ્લામાં ગુનાખોરીનું પ્રમાણ, વિવિધ ગુનાઓ અને તેમનું સાપેક્ષ મહત્વ, ચાંચીયાગીરી, લૂંટફાટ અને ધાડ, દાણચોરી, સરહદી હુમલા, જાતીય ગુનાઓ, ઇત્યાદિ.
- (ખ) પોલીસ દળની રચના- નિયમિત પોલીસ, રેલવે પોલીસ, નશાબંધી, લાંચરૂઝત વિરોધી દળ, ગૃહ રક્ષક દળ, સ્ત્રી દળ, વગેરે.
- (ગ) જેલો અને કેદ કોટડીઓ :-
- (૧) જેલો અને કેદ - કોટડીઓના મથકો, કારાગૃહ, વ્યવસ્થાતંત્ર.
- (૨) જેલમાં પળાતી શિસ્ત.
- (૩) કેદી કલ્યાણ યોજના : વ્યવસાયિક તાલીમ, શૈક્ષણિક સવલતો, મનોરંજન ઇત્યાદિ. માન્ય મુલાકાતી મંડળની પ્રવૃત્તિઓ.
- (૪) બાળ ગુનેગારો, રાજકીય કેદીઓ જેવા ખાસ દરજ્જાના કેદીઓને અપાતી સવલતો.
- (ઘ) દીવાની અને ફોજદારી અદાલતોની રચના, લોક અદાલતો, આ ક્ષેત્રે પંચાયતી અદાલતો અને અન્ય વિશિષ્ટ પ્રયોગોનો ઉલ્લેખ તેમજ કારોબારી અને ન્યાયતંત્રનું વિભાજન.
- (ચ) હાથ ધરવામાં આવેલા કેસોના પ્રકાર, તેમની સંખ્યા.
- (છ) ધારાકીય વ્યવસાય અને વકીલ મંડળો.
- (જ) સમાજ સુરક્ષા ખાતાનું વહીવટી તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.

પ્રકરણ ૧૨ અન્ય ખાતાઓ

ખેતી, ઉધોગ, શિક્ષણ, સહકાર, સિંચાઈ, બાંધકામ, વગેરે ખાતાઓની જિલ્લા કક્ષાએ કામગીરી.

પ્રકરણ ૧૩ સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

- (ક) જિલ્લામાં સ્થાનિક વહીવટ કરતી સંસ્થાઓનો ઈતિહાસ.
- (ખ) મહાનગરપાલિકાઓ, માળખું અને રચના, સત્તા અને ફરજો, નાણાકીય સાધનો, વિશિષ્ટ સિધ્ધિઓ, દા.ત.પરિવહન સેવાઓ, દૂધ વિતરણ કેન્દ્રોની વ્યવસ્થા, વગેરે.
- (ગ) નગર આયોજન અને જાહેર આરોગ્ય.
- (ધ) જિલ્લા અને સ્થાનિક મંડળો- રચના અને માળખું, સત્તા અને ફરજો, નાણાકીય સાધનો, વિશિષ્ટ સિધ્ધિઓ.
- (ચ) પંચાયતો-રચના અને માળખું-સત્તાઓ અને ફરજો, નાણાકીય સાધનો, વિશિષ્ટ સિધ્ધિઓ.
- (છ) અન્ય સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓ, દા.ત. પોર્ટ ટ્રસ્ટ, મેરી ટાઈમ બોર્ડ, વગેરે.

પ્રકરણ ૧૪ શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિ

- (ક) પાર્શ્વભૂમિકો, પ્રાચીન, મધ્યકાલીન અને અર્વાચીન સમયનાં વિદ્યાધામો, જિલ્લામાં પાશ્ચાત્ય શિક્ષણની શરૂઆત અને પાયાની પ્રવૃત્તિ.
- (ખ) અક્ષરજ્ઞાન અને શૈક્ષણિક ધોરણો, અક્ષરજ્ઞાનની વૃદ્ધિ, અક્ષરજ્ઞાન ધરાવનારાઓની સંખ્યા, માધ્યમિક શિક્ષણ પામેલા તેમજ સ્નાતકોની સંખ્યા, સ્ત્રીઓ અને પછાત વર્ગ તથા અનુસૂચિત જાતિઓમાં શિક્ષણનો પ્રચાર.
- (ગ) સામાન્ય શિક્ષણ- પ્રાથમિક અને બુનિયાદી શાળાઓ- માધ્યમિક શાળાઓ, મહાવિદ્યાલયો, વિશ્વવિદ્યાલયો.
- (ધ) વ્યવસાયિક અને તાંત્રિક શાળાઓ અને મહાવિદ્યાલયો, કાનૂની, તબીબી, ઈજનેરી-તાંત્રિક,

વાણિજ્ય શાળાઓ, વગેરે.

- (ચ) લલિતકળાને લગતી શાળાઓ, જેવીકે સંગીત, નૃત્ય, ચિત્રકળા, વગેરે.
- (છ) પ્રાચ્ય શિક્ષણ સંસ્થા, સંસ્કૃત પાઠશાળા અને મંદિરા.
- (જ) અપંગ, બધિર, મૂક અને અંધજનોને અપાતું શિક્ષણ.
- (ઝ) સાંસ્કૃતિક, સાહિત્યિક અને વૈજ્ઞાનિક સંસ્થાઓ અને તેમનું કાર્યક્ષેત્ર, ઉદ્દેશ, સભ્ય સંખ્યા અને તેમનું પ્રદાન, વગેરે.
- (ટ) સાંસ્કૃતિક, સાહિત્યિક અને વૈજ્ઞાનિક સામયિકો, તેમનો ઉદ્દેશ, પ્રકાશન સ્થળ, ફેલાવો, વગેરે.
- (ઠ) ગ્રંથ ભંડારો, પુસ્તકાલયો, મ્યુઝિયમો, વનસ્પતિ અને પ્રાણી ઉદ્યાનો.
- (ડ) જિલ્લાનાં અગત્યનાં સાહિત્યકારો અને તેમનું સાહિત્યિક સંસ્થાઓમાં પ્રદાન, જિલ્લા કક્ષાએ શિક્ષણ ખાતાનું વહીવટી માળખું અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર.
- (ઢ) પુરાતત્વ ખાતું અને સ્થાપત્ય - દફતર ભંડાર.

પ્રકરણ-૧૫ તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય સેવાઓ

- (ક) અગાઉના સમયમાં જાહેર આરોગ્ય અને તબીબી સંવલતોનું અન્વેષણ.
- (ખ) જન્મ-મરણ પ્રમાણ, તે સંખ્યાને આધારે મરણના મુખ્ય કારણો.
- (ગ) જિલ્લાના સામાન્ય રોગો.
- (ઘ) જાહેર ઈસ્પિતાલો અને દવાખાનાઓ, તબીબી ખાતાનું વ્યવસ્થાતંત્ર, ઈસ્પિતાલોની સંખ્યા અને સ્થળ, તબીબી અને પરિચારિકાઓની સંખ્યા, વિવિધ વિષયોના નિષ્ણાતો, પથારીની સંખ્યા,

ખાસ સવલતો, ખર્ચ, વગેરે. માનસિક રોગોની ઈસ્પિતાલો જેવી ખાસ સંસ્થાઓના કાર્યક્ષેત્ર ઉપર વિશેષ લક્ષ દોરવું. ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં તબીબી સેવાઓના લાભ, પ્રસુતિ અને બાળ કલ્યાણ કેન્દ્રો, આયુર્વેદિક અને યુનાની ઈસ્પિતાલો.

(ચ) જાહેર આરોગ્ય વિભાગનું તંત્ર અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર, જાહેર આરોગ્યની માહિતી આપતા તબીબી અને જાહેર આરોગ્ય સંશોધન કેન્દ્રો, કુટુંબ નિયોજન અને પોષક આહાર અંગે માહિતી પ્રચાર કરતી સંસ્થાઓ.

(છ) જાહેર સ્વાસ્થ્ય :-

(૧) ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારમાં જાહેર આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા જાળવવા માટેનું વહીવટીતંત્ર.

(૨) જાહેર આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા (Sanitation) નું કામ કરતી સંસ્થા, ગંદા વસવાટોની નાબૂદી- ભૂગર્ભ ગટર યોજના, ચોખ્ખા પાણીનો પૂરવઠો વગેરે. મેલેરિયા પ્રતિકારના પગલાં, રોગ પ્રતિકાર રસી.

પ્રકરણ- ૧૬ અન્ય સામાજિક સેવાઓ

(ક) મજૂર કલ્યાણ.

(ખ) નશાબંધી- નશાબંધી કાયદાના હેતુઓ, તેના અમલમાં પડતી મુશ્કેલીઓ, નશાબંધીના ગુનાઓની સંખ્યા અને તે અટકાવવામાં મેળવેલી સિધ્ધિનું પ્રમાણ.

(ગ) પછાત વર્ગ અને પછાત જાતિઓનો ઉત્કર્ષ. આ વર્ગો અને જાતિઓના ઉત્કર્ષ માટેની સંસ્થાઓની વિગતો, દા.ત. આદિવાસી વિકાસ યોજના, હરિજન કલ્યાણ મંડળ, અનુસૂચિત જાતિ પરિષદ, આદિવાસી નિગમ, વગેરે ધ્વારા જિલ્લામાં થયેલ કાર્ય.

(ધ) અપંગ, નિરાધાર મહિલા, વગેરે માટેની જાહેર કલ્યાણ યોજનાઓ.

(ચ) ધર્માદા સંસ્થાઓ-જાહેર ટ્રસ્ટો તથા ધર્માદા સંસ્થાઓ ઉપર નિયંત્રણ રાખવા માટેની વ્યવસ્થા.

પ્રકરણ-૧૭ જાહેર જીવન અને સ્વૈચ્છિક સેવા આપતી સામાજિક સંસ્થાઓ

- (ક) રાજ્ય અને કેન્દ્રના ધારાગૃહોમાં જિલ્લાનું પ્રતિનિધિત્વ- સ્થાનિક અને અખિલ ભારતીય.
- (ખ) રાજકીય પક્ષો અને સંગઠનો, જુદા જુદા સમયે અને છેલ્લી ચૂંટણીમાં વ્યક્ત થતો તેમનો પ્રભાવ.
- (ગ) જિલ્લામાં પ્રસિધ્ધ થતાં વર્તમાનપત્રો અને તેનું મહત્વ, જિલ્લા બહાર પ્રસિધ્ધ થતાં પરંતુ જિલ્લામાં વંચાતા વર્તમાનપત્રોનો ફેલાવો, જિલ્લા માહિતી અધિકારીની કચેરીનું કાર્યક્ષેત્ર, માહિતી ખાતાનું માળખું.
- (ઘ) સ્વૈચ્છિક સામાજિક સેવા સંસ્થાઓ જેવી કે અનાથાશ્રમ, વિકાસગૃહો, મહિલા સમાજ, પછાત વર્ગના ઉત્કર્ષ માટે કાર્ય કરતી સંસ્થાઓ તથા મંડળીઓ તેમાંથી અગ્રગણ્ય સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિ અને પરિચય.

પ્રકરણ - ૧૮ જોવાલાયક સ્થળો

મહત્વના ઐતિહાસિક અને પ્રવાસના સ્થળો, તીર્થધામો, વ્યાપાર-વાણિજ્યના કેન્દ્રો, અન્ય અગત્યના સ્થળોનો નિર્દેશ.

Gir Somnath District at a Glance

Gir Somnath District is divided into 7 Talukas

તાલુકાના નામ

- 1) પાટણ-વેરાવળ
 - 2) તાલાળા
 - 3) સુત્રાપાડા
 - 4) કોડિનાર
 - 5) ગીરગઢડા
 - 6) ઉના
 - 7) વેરાવળ સિટી
- તા.15.08.2013 ના રોજ ગીરસોમનાથ જિલ્લો જૂનાગઢના પ્રદેશોમાંથી રચાયો.
- જૂનાગઢ જિલ્લાનું ગેઝેટીયર સને 1975 માં અંગ્રેજી ભાષામાં તથા સને 2008 માં ગુજરાતી ભાષામાં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે.

Por bandar District at a Glance

Porbandar District is divided into 3 Talukas

તાલુકાના નામ

- 1) પોરબંદર
 - 2) કુતિયાણા
 - 3) રાણાવાવ
- તા.02.10.1997 ના રોજ પોરબંદર જિલ્લો જૂનાગઢના પ્રદેશોમાંથી રચાયો.
- જૂનાગઢ જિલ્લાનું ગેઝેટીયર સને 1975 માં અંગ્રેજી ભાષામાં તથા સને 2008 માં ગુજરાતી ભાષામાં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે.